

УДК 161/162

П. Ю. Храпко, к. філос. н.

**ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЕЛЕМЕНТІВ ЗНАКОВОГО ВІДНОШЕННЯ «ОСНОВА»
ТА «ІНТЕРПРЕТАНТ» В СЕМІОТИЦІ У. ЕКО ТА Г. СОНЕССОНА**

Анотація. У статті висвітлено основні компоненти знакового відношення в семіотичній моделі Ч. С. Пірса. Продемонстровано розвиток семіотичної думки У. Еко, її творчий, інтерпретаційний характер. Проаналізовано контекстуальний характер семіотичного проекту У. Еко, зв'язок з інтенціональною семантикою. Вказано на оригінальність тлумачення Г. Сонессоном компонентів знакового відношення «основа» та «інтерпретант». Сконцентровано увагу на порівняльній характеристиці елементів «основа» та «інтерпретант» в моделях У. Еко та Г. Сонессона.

Ключові слова: семіотика; семантика; знак; «інтерпретант»; «основа»; інтенціонал; екстенціонал.

П. Ю. Храпко, к. філос. н.

**СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ЭЛЕМЕНТОВ ЗНАКОВОГО ОТНОШЕНИЯ «ОСНОВА»
И «ИНТЕРПРЕТАНТ» В СЕМИОТИКЕ У. ЭКО И Г. СОНЕССОНА**

Аннотация. В статье освещены основные компоненты знакового отношения в семиотической модели Ч. С. Пирса. Продемонстрировано развитие семиотической мысли У. Эко, ее творческий, интерпретационный характер. Проанализован контекстуальный характер семиотического проекта У. Эко, связь с интенциональной семантикой. Указано на оригинальность понимания Г. Сонессоном компонентов знакового отношения «основа» и «интерпретант». Сконцентрировано внимание на сравнительной характеристике элементов «основа» и «интерпретант» в моделях У. Эко и Г. Сонессона.

Ключевые слова: семиотика; семантика; знак; «интерпретант»; «основа»; интенционал; экстенционал.

P. Y. Khrapko, Candidate of Philosophical Sciences

**COMPARATIVE ANALYSIS ELEMENTS OF SIGN'S RELATIONSHIPS «GROUND»
AND «INTERPRETANT» AT THE SEMIOTICS OF U. ECO AND G. SONESSON**

Urgency of research. Topicality of the article concerns to small numbers of investigations of Ch. S. Pierce's semiotic heritage in the Ukrainian philosophical discourse.

Target setting. One of the most important features of semiotic project of Ch. S. Pierce is original meaning of model of sign. Elements of this model both numerically and by nature are different from F. de Saussure's sign model. Since it is very significant for practical researches, studying of sign's model of American semiotics is very important component of general project of analyze of semiotic heritage of Ch. S. Pierce.

Actual scientific researches and issues analysis. The semiotic heritage of Ch. S. Pierce was in the spotlight of such well-known researches as J. Fitzgerald, D. Greenlee, E. Walther, G. Deledalle, D. Savan, F. Merrel, J. Liszka. Y. Melvil and V. Kiryuschenko were studying this question within soviet and post-soviet scientific space.

Uninvestigated parts of general matters defining. The important components of Ch. S. Pierce's sign model «ground» and «interpretant» weren't research enough at the above authors.

The research objective. The major objective our investigation is «ground» and «interpretant» as component of sign relationship. However analyze of these elements carries out in the context their understanding of such contemporary semiotics as U. Eco and G. Sonesson.

The statement of basic materials. Basic elements of sign's relationship of semiotic model of Ch. S. Peirce are illuminated in the given paper. The development of semiotic thought of U. Eco is showed and its creative interpretative character. The contextual nature of U. Eco's semiotic project is analyzed. The author point at originality of G. Sonesson's meaning of components of sign's relationship «ground» and «interpretant». The important attention gives to comparative characteristic of elements «ground» and «interpretant» in the models of U. Eco and G. Sonesson.

Conclusions. Analysis of U. Eco's understanding of phenomena «ground» and «interpretant» shows theirs relation to intensional semantics. However G. Sonesson interprets the same elements as relation, process, and principle of relevance.

Keywords: semiotics; semantics; sign; «interpretant»; «ground»; intensional; extensional.

DOI: 10.25140/2412-1185-2018-1(11)-104-109

Актуальність теми дослідження. Незважаючи на те, що Ч. С. Пірс є одним із головних засновників сучасної семіотики, її розвиток в Європі, починаючи з другої половини 60-х рр. XX ст., знаходився цілком у межах структуралістської парадигми заданої Ф. де Сосюром. Певним підтвердженням тут можуть виступати роботи як французьких філософів (Кл. Леві-Строс, Р. Барт, М. Фуко) так і творчість представників Московсько-Тартуської семіотичної школи (Ю. М. Лотман, Б. А. Успенський, Вяч. Вс. Іванов, В. Н. Топоров та ін.). Ситуація частково починає змінюватися з виходом повного зібрання творів американського семіотика та появою аналітичних досліджень його семіотичних ідей здійснених Д. Грінлі, Д. Фітджеральд, Е. Валтер, Д. Деледел та Д. Саван. Безперечно важливим моментом було також те, що один з найвпливовіших семіотиків сучасності У. Еко свою теорію семіотики будував опираючись, в основному, на ідеї Ч. С. Пірса. Незважаючи на це, кількість досліджень семіотичної спадщини американського філософа (особливо у вітчизняній науці) є незначною.

Постановка проблеми. Однією з найважливіших особливостей семіотичного проекту Ч. С. Пірса є оригінальне розуміння моделі знаку. Елементи цієї моделі як кількісно так і за своїм характером суттєво відрізняються за своєю природою від моделі Ф. де Сосюра. Оскільки, це має важливі наслідки в практичних дослідженнях вивчення знакової моделі американського семіотика є важливою складовою загального проекту аналізу семіотичної спадщини Ч. С. Пірса.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окрім вищезазначених вивченням моделі знаку Ч. С. Пірса займалися Б. Шерер, Д. Феріес, В. Калаген, Г. Пап, Р. Марті. В межах радянського та пострадянського наукового простору варто відзначити роботи Ю. К. Мельвіля та В. В. Кірющенко.

Виділення недосліджених раніше частин загальної проблеми. Як вже відзначалося, однією з суттєвих особливостей знакової моделі Ч. С. Пірса є кількість її складових. Розширення цієї моделі відбувається за рахунок введення таких елементів як основа (ground) та інтерпретант (interpretant). Незважаючи на їхню оригінальність, саме ці елементи є недостатньо висвітлені та проаналізовані у вищезгаданих авторів.

Постановка завдання. Виходячи з вищезазначеного, головним об'єктом нашої роботи є основа та інтерпретант. Проте їхній аналіз буде здійснюватися через призму їхнього тлумачення в таких сучасних семіотиків як У. Еко та Г. Сонессон.

Виклад основного матеріалу. Потрібно зазначити, що семіотика Ч. С. Пірса є тісно пов'язаною з головними положеннями його філософії. На думку вченого, все що може стати предметом сприйняття (реально існуючі об'єкти, витвори ілюзії, передчуття, результати інтерпретації світу) може бути зведеним до трьох категорій: первинності (Firstness), вторинності (Secondness) та третинності (Thirdness). При цьому, первинність це «категорія неусвідомленого відчуття, чистої можливості, безпосередності, ще недиференційованої якості» [1]. В свою чергу вторинність є категорією відношення. Формами вторинності можуть бути реакції, дії, примусу, залежності, події, результату, заперечення тощо. Як зазначає німецький семіотик В. Ньот, «якщо феномени першої категорії містять чисті можливості, то феномени вторинності мають відношення до світу фактів, які знаходять вираження в опозиції до чогось іншого» [1]. Своєрідною ж функцією третинності є встановлення зв'язку між першими двома категоріями, що проявляється у тому, що найчастіше вона виражається у формах опосередкування, синтезу та репрезентації.

Зважаючи на таку характеристику не дивно, що саме третинність є категорією яка безпосередньо пов'язується зі знаком та процесом семіозису. Проте, на думку філософа, різного роду семіотичні аспекти цілком можуть мати відношення і до перших двох категорій. Більш того, майже все з чим має справу людина містить різного роду знаки та має стосунок до семіотики. Таким чином, можна стверджувати, що світогляд Ч. С. Пірса має пан семіотичний характер

Існуючи як найяскравіший прояв третинності сам знак визначається Ч. С. Пірсом наступним чином: «Знак, чи репрезентамен є щось, що для кого-небудь в певному відношенні, або в силу певної здатності представляє дещо. Він звернений до когось, тобто утворює в свідомості цієї людини еквівалентний знак, або, можливо, більш розвинутий знак. Знак, який він утворює, я називаю інтерпретанто першого знаку. Знак представляє дещо, свій об'єкт. Він представляє цей об'єкт не у всіх відношеннях, а у відношенні до певного роду ідеї (CP 2. 308)» [1]. Таким чином, у даному визначенні ми зустрічаємо три найважливіші складники знакового відношення: репрезентаме (representamen), інтерпретант та об'єкт (object).

Терміном репрезентамен Ч. С. Пірс позначає першу складову знакового відношення. Репрезентамен – це те що виступає у якості засобу, знаку-носія (sign-vehicle), певного матеріального об'єкта. Саме репрезентант є тим, що безпосередньо діє на наші органи чуття і є першим корелятом знакового відношення.

Дещо більш складнішою є ситуація з об'єктом знаку, оскільки під ним філософ розуміє не просто предмет зовнішнього світу. Це цілком може бути класом предметів або ж уявним конструктом. Пірс розрізняє два види об'єктів: безпосередній (immediate) та динамічний (dynamic).

Під безпосереднім розуміється об'єкт «як він є представлений самим знаком і буття якого, таким чином, залежить від репрезентації в знакові (CP 4.536)» [1]. Таким чином, безпосередній об'єкт виражає лише одну з сторін об'єкта, репрезентує його у певному відношенні.

В свою чергу, під динамічним або опосередкованим об'єктом мається на увазі об'єкт на який знак лише вказує, але не виражає. Задля ґрунтовного пізнання такого об'єкта його інтерпретатор повинен докласти додаткових зусиль. Повністю відбутися, в якості всебічно вивченого предмета пізнання, динамічний об'єкт може лише в результаті всебічного вивчення і, таким чином, повнота його здійснення залежить саме від цього.

Не менш важливим за перших два складових знакового відношення є його третій корелят – інтерпретант. Слід одразу відзначити, що останній ні в якому разі не є інтерпретатором, тобто тим хто сприймає та тлумачить знак. Натомість у своїх різноманітних визначеннях Ч. С. Пірс визначає інтерпретант у якості дії знаку, його результату, того що знак утворює в свідомості сприймаючого. На думку німецького семіотика В. Ньюта «поняттям інтерпретант Пірс заміняє класичне поняття значення» [1].

У вищезгадану рефініцію знаку не ввійшов ще один суттєвий елемент знакового відношення – основа. Згідно з думкою Ч. С. Пірса, під основою знаку потрібно розуміти певну абстрактну якість об'єкта, що виокремлюється репрезентаменом, адже певна кількість об'єктів (в першу чергу це безпосередні об'єкти) представляються знаками лише у певному відношенні. Так, у прикладі такого знаку-речення як: «Ця піч є чорною» піч представляється не у всіх відношеннях (а такими можуть бути і стан (гаряча, нова) і форма і т. д.), а у відношенні певного кольору. В даному випадку саме ця якість і виступає основою знаку. Основа, як презентація об'єкта, слугує в якості базису на якому знак може представити цей об'єкт [2, с. 20]. Зважаючи на це можна передбачити, що основа перебуває у тісному взаємозв'язку з безпосереднім об'єктом, оскільки представляє останній з певної точки зору.

Якщо стосовно репрезентамена та об'єкта все є більш-менш зрозумілим, то саме два останні елементи знакового відношення – інтерпретант та основа до цих пір викликають в семіотиці низку запитань. Така ситуація обумовлена перш за все їхньою амбівалентною рефініцією у самого Ч. С. Пірса, що і спричиняє, з однієї сторони, спробу зрозуміти, що ж дійсно вкладав один із засновників семіотики в ці поняття, а з іншої, їхню різноманітну інтерпретацію. Яскравим прикладом останнього є їхнє авторське розуміння в У. Еко та Г. Сонессона.

Вже в першій з резонансних робіт У. Еко - «Відсутня структура. Вступ до семіотики» (1968) ми зустрічаємо своєрідну оригінальну спробу тлумачення інтерпретанта. На думку філософа, «інтерпретант може бути зрозумілий як «інший спосіб представлення того ж самого об'єкта» [3, с. 52]. Це означає, що якщо ми хочемо встановити інтерпретант певного знаку ми можемо зробити це за допомогою іншого знаку, який, в свою чергу, буде мати інший інтерпретант тощо.

Послідовний перехід від інтерпретанта до інтерпретанта вводить нас в потенційно безкінечний процес семіозису, в якому одні знаки та знакові системи пояснюються за допомогою інших.

Прикметним є те, що це початкове розуміння характеру інтерпретанта в подальших роботах вченого суттєво майже не змінилося, а лише поглиблювалося та доповнювалося. Так, в «Теорії семіотики» (1976) цей один з корелятивів знаку визначається як «інша репрезентація, яка відсилає до того ж самого об'єкту» [4, с. 68]. Іншими словами, інтерпретант дозволяє по-іншому представити певний об'єкт знаку.

Слід зазначити, що суттєвим аспектом даної роботи є певне посилення позиції У. Еко різноманітними цитатами з робіт самого Ч. С. Пірса. Так останній зазначає, що: знак є «щось, що детермінує (визначає) щось інше (свій інтерпретант) вказує на об'єкт в свій особливий спосіб, інтерпретант, в свою чергу, стає знаком, і так далі до нескінченності» [4, с. 69]; інтерпретант є ніщо інше як інша репрезентація» [4, с. 69]. В такий спосіб італійський семіотик намагається довести, що його розуміння інтерпретанта не є суто суб'єктивним і його передумови містяться вже в роботах самого Ч. С. Пірса.

Поглиблюючи розуміння інтерпретанта У. Еко наводить приклади різноманітних форм в яких він може реалізуватися. Так, наприклад, це може бути еквівалентний знак-носіє в іншій семіотичній системі (можна намалювати собаку, що співвідноситься зі словом /собака/). Або це може бути індекс (index), який спрямовано на окремий об'єкт і можливо містить елемент універсальної кількості («всі об'єкти типу цього»). Окрім цього, це може бути науковим визначенням в термінах ті є їж самої семіотичної системи (/сіль/ означає «sodium chloride»); емоційною асоціацією, яка набуває значення встановленої конотації (/собака/ означає «вірність» і навпаки) і нарешті, це може бути перекладом терміну на іншу мову чи його заміна синонімом [4, с. 70].

Остаточно У. Еко розвив свої погляди на цю проблему в роботі «Роль читача. Дослідження з семіотики текстів» (1979). Більше того, саме в межах цієї роботи з'являється аналіз та власне тлумачення основи.

Як зазначає італійський семіотик, головною особливістю основи є те, що вона виступає як певний диференційований та особливий атрибут об'єкта. Саме основа репрезентує об'єкт у певному відношенні, демонструючи якусь його певну сторону. Таким чином, між основою і об'єктом існує тісний взаємозв'язок, що включає також і інші елементи знаку. «Знак відсилає до основи при посередництві свого об'єкта, або загальних ознак цих об'єктів» [Роль читача. Стор. 301]. Все це вказує на те, що визначення та розуміння і основи і інтерпретанта стають можливими лише через їхній взаємозв'язок з іншими елементами знакового відношення.

Проявляючи лише одну з можливих сторін (об'єкта) основа має безпосереднє відношення до репрезентації безпосереднього об'єкта. Але, на думку У. Еко, основа також цілком може мислитися у якості певного компонента значення, одного з його складових елементів. Наблизитися до побудови повного семантичного поля якогось знаку ми можемо лише через виокремлення усіх його можливих основ, що в свою чергу, пов'язано з конституюванням динамічного об'єкта.

Окрім того, саме в межах проблеми значення відбувається досить своєрідний перетин інтерпретанта та основи. Як відзначає У. Еко «немає великої різниці між значенням (як сумою основ) та інтерпретантом, оскільки значення може бути описаним лише через посередництво інтерпретант [5, с. 303-304].

На закріплення своєї позиції У. Еко знову ж таки посилається на певні місця з робіт Ч. С. Пірса [5, с. 305], а також на те, що останній нерідко підміняв у своїх текстах термін основа терміном значення (meaning) [5, с. 301].

Таким чином, італійський семіотик демонструє по-перше, те що ці два елементи знакового відношення мають значний потенціал для розвитку та інтерпретації, по друге, що всі елементи знакового відношення в моделі знаку Ч. С. Пірса є тісно взаємопов'язані, і дефініція одного з них залежить від інших, і по-третє, що власне розуміння цих феноменів У. Еко цілком перебуває в межах семантики, а якщо точніше, інтенціональної семантики, на чому в подальшому ми зупинимось більш детально.

Доволі оригінальною позицією стосовно феноменів основи та інтерпретанта відзначається точка зору Г. Сонессона.

Як і Ч. С. Пірс Г. Сонессон також розуміє основу як таку, що тісно пов'язана з певною абстрактною властивістю об'єкта, щоправда шведський семіотик більше говорить про два об'єкти. В одній зі своїх пізніших робіт він заявляє це більш ніж однозначно: «термін основа (ground) мо-

же означати такі якості двох речей які, входячи в знакову функцію, слугують або як вираження, або як зміст. Основа є частиною знаку, яка володіє функцією розрізнення релевантних елементів вираження та змісту [6]. Прикметне те, що акцентуючи увагу на тому що основа може бути виявленою лише шляхом співставлення двох об'єктів Г. Сонессон цілком слідує за Ч. С. Пірсом який в одному з прикладів демонструє основу через чорноту двох чорних предметів, або ж через те, що Румфорд та Франклін обидва є американцями.

Окрім того, так само як і у У. Еко основа для Г. Сонессона є також тісно пов'язана з феноменом інтерпретанти. Щоправда шведський дослідник має інші погляди як на природу цих феноменів, так і на спосіб їхнього взаємозв'язку. На його думку, інтерпретант, це не елемент а відношення, процес [7, с. 205]. Головною ж функцією інтерпретанта є забезпечення взаємозв'язку між репрезентаменом та об'єктом. Окрім цього, інтерпретант здійснює ще одне важливе призначення: «схоплює основу елементів /знаку/ та переводить їх в знак» [7, с. 205]. Під елементами мається на увазі два певних об'єкта, які внаслідок дії знакової функції сполучаються в знак. При цьому, один елемент виконує функцію репрезентамена, а інший об'єкта (референта). Важливо відзначити також те, що, на думку шведського семіотика, в самій основі одиничного об'єкта ніякої схожості немає, остання виникає внаслідок поєднання основ двох об'єктів. В свою чергу, це поєднання є можливим завдяки посередництва інтерпретанта, яка, для Г. Сонессона, виявляється принципом релевантності (доцільності) [7, с. 206-207].

Як бачимо, незважаючи на те, що на думку шведського семіотика, між елементами основа та інтерпретант існує тісний взаємозв'язок їхній зв'язок з іншими елементами знакового відношення для нього не є таким очевидним. Окрім того, важливим авторським тлумаченням тут є постійне наголошування на тому, що можливість для визначення основи знаку може з'явитися лише тоді коли до уваги будуть взяті обидва елементи знакового відношення – репрезентамен та об'єкт.

Усі відмінності в поглядах Ч. С. Пірса, У. Еко та Г. Сонессона стосовно феноменів основи та інтерпретанти ми спробували представити у формі таблиці:

Таблиця 1

	Інтерпретант	Основа
Ч. С. Пірс	Дія знаку; те що він утворює в свідомості сприймаючого.	Диференційована та представлена репрезентаменом абстрактна якість об'єкта
У. Еко	Інший спосіб представлення об'єкта; інша репрезентація, що відсилає до того ж самого об'єкту.	Компонент значення, що збігається з інтерпретантом.
Г. Сонессон	Забезпечує зв'язок між репрезентаменом та об'єктом; принцип релевантності (доцільності); процес, що схоплює основу репрезентамена та об'єкта та трансформує їх у знак.	Визначена якість двох складових знаку (репрезентамен, об'єкт).

Висновки. Таким чином, можна констатувати, що найменша розбіжність у поглядах спостерігається стосовно розуміння Ч. С. Пірсом та Г. Сонессоном феномену основа. Певна відмінність полягає лише у тому, що шведський семіотик, як ми вже відзначали вище, вважає, що основа не може бути представленою лише за допомогою одного елемента знакового відношення, або репрезентамена, або об'єкта і з'являється лише в їхньому співставленні та порівнянні.

Найбільш авторською є інтерпретація здійснена У. Еко. Незважаючи на численні послання на роботи Ч. С. Пірса тлумачення основи, як і зрештою інтерпретанти, повністю перебуває в межах так званої інтенціональної семантики. Основним поняттям такої семантики є поняття інтенціонал (intensional) Під цим терміном розуміється «сукупність ознак пов'язані з певним виразом або таких, що входять в певне поняття» [5, с. 463]. Окрім інтенціональної існує також екстенціональна семантика, яка в свою чергу оперує поняттям екстенціонал (extensional) («сукупність (клас, множина) предметів (об'єктів), що позначаються певним виразом» [5, с. 463]). В традиційній формальній логіці екстенціоналу відповідає обсяг поняття, а інтенціоналу його зміст. У відомому прикладі вирази «Вранішня зоря» та «Вечірня зоря» будуть мати один екстенціонал проте різні інтенціонали.

На думку У. Еко, оскільки знаки можуть використовуватися задля вираження того чого в дійсності не існує, або для вираження досить суб'єктивних позицій (мистецтво, ідеологія тощо), знакове відношення репрезентамен-об'єкт цілком може бути проігнороване як семантикою так і се-

міотикою, які основну свою увагу повинні спрямувати на повністю культурно обумовлений зміст знаку [5, с. 296-297]. Будь-який знак не може представити свій об'єкт одночасно з усіх сторін та повністю, і репрезентує його лише в певному відношенні, тобто має лише одну основу. Оскільки, за У. Еко всю свою увагу ми повинні змитити з об'єкта на зміст тоді основа є одним з компонентів значення. Як безпосередньо говорить сам семиотик: «основа» - це те, що може бути зрозумілим та переданим стосовно даного об'єкту в певному аспекті: це зміст певного виразу і, по всій видимості, тотожне його значенню (або одному з основних компонентів значення)» [5, с. 303].

Проте не менш оригінальним є розуміння Г Сонессоном такої складової знакового відношення як інтерпретант. Якщо У. Еко, незважаючи на його тлумачення у якості компонента значення, розуміє інтерпретант як певний елемент, шведський семиотик тлумачить його як відношення, процес, і навіть певний принцип доцільності. Саме інтерпретант повинен забезпечити зв'язок між репрезентаментом та об'єктом шляхом встановлення їхньої основи.

Література

1. Нёт, В. Чарльз Сандерс Пирс. / В. Нёт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://philology.nsc.ru/journals/kis/pdf/CS_03-04/cs0304net.pdf.
2. Liszka, J. J. *A General Introduction to the Semeiotic of Charles Sanders Pierce* / J. J. Liszka. – Blumington: Indiana University Press, 1996. – 151 p.
3. Эко, У. Отсутствующая структура. Введение в семиологию / У. Эко. Пер. с итал. А. Г. Погоняйло, В. Г. Резник. – СПб: Петрополис, 1998. – 432 с.
4. Eco, U. *A Theory of Semiotics* / U. Eco. – Blumington: Indiana University Press, 1976. – 354 p.
5. Эко, У. Роль читателя. Исследования по семиотике текста / У. Эко. Перев. с англ. и итал. С. Д. Серебряного. – СПб: Symposium, 2007. – 502 с.
6. Sonesson, G. From mimicry to mime by way of mimesis / G. Sonesson. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sss.ut.ee/index.php/sss/article/view/SSS.2010.38.1-4.02/114>.
7. Sonesson, G. *Pictorial Concepts. Inquiries into the semiotic heritage and its relevance for the analysis of the visual world* / G. Sonesson. – Lund University Press, 1989. – 366 p.

References

1. Nyot, W. (2001). Charlz Sanders Pirs [Charles Sanders Pierce]. *philology.nsc.ru*. Retrieved from http://philology.nsc.ru/journals/kis/pdf/CS_03-04/cs0304net.pdf [in English].
2. Liszka, J. J. (1996). *A General Introduction to the Semeiotic of Charles Sanders Pierce*. Blumington: Indiana University Press [in English].
3. Eco, U. (1998). *Otsutstvuyuschaya structura. Vvedeniye v semiologiyu. [The Absent Structure. Introduction to Semiology]*. (A. G. Pogonyaylo, V. G. Reznik, Trans.). St. Petersburg: Petropolys [in Russian].
4. Eco, U. (1976). *A Theory of Semiotics*. Blumington: Indiana University Press [in English].
5. Eco, U. (n.d.). *Rol Chitatelya. Issledovaniya po semiotike teksta [The Role of the Reader. Explorations in the Semiotics of Texts]*. (S. D. Serebryanuy, Trans.). St. Petersburg: Symposium [in Russian].
6. Sonesson, G. (2010). From mimicry to mime by way of mimesis. *www.sss.ut.ee*. Retrieved from <http://www.sss.ut.ee/index.php/sss/article/view/SSS.2010.38.1-4.02/114> [in English].
7. Sonesson, G. (1989). *Pictorial Concepts. Inquiries into the semiotic heritage and its relevance for the analysis of the visual world*. Lund University Press [in English].

Надійшла 22.03.2018

Бібліографічний опис для цитування:

Храпко, П. Ю. Порівняльний аналіз елементів знакового відношення «основа» та «інтерпретант» в семіотиці У. Еко та Г. Сонессона / П. Ю. Храпко // Проблеми соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія. – 2018. – № 1 (11). – С. 104-109.